

Πρέπει να το πάρουμε απόφαση :

Στη σκηνή μας—μέχρι νεότερας διαταγής—δεν μπορούν να παιχθούν τι μεγάλα δραματικά έργα. Τρανή απόδειξη ή παράσταση του Μάκβεθ που δόθηκεν στις 19 Νοβρη ως τιμητική της κ. Μαθ. Κοτοπούλη.

Και δεν συμφωνώ καθόλου με τη γνώμη μερικών πως πρέπει να καίγονται τι μεγάλα έργα στη σκηνή μας, για να τα γνωρίζη ο κόσμος, κι' ας παρουσιάζουν ελλείψεις.

— «Μά είνε τάχα τόσο δύσκολο να παιχτούν σύμφωνα με την ποιητική και παραστατική αξία τους τι μεγάλα δραματικά έργα και ειδικώς τι σαιξπηρία στη σημερινή σκηνή;»

— «Έτσι, ως τι σήμερα, μάς έδειξαν όλες οι απόπειρες που έγιναν από διαφόρους θιάσους, εκτός από τις παραστάσεις μερικών κομμουνιών. Όνειρο θαρινής νύχτας κλπ.—που δόθηκαν ανάμεσα 1901-1907 στο Άλλοτς Βασιλικό και τώρα Έθνικό θέατρο.

Καθαρά και ξάστερα μάς λέει ή θεατρική αισθητική πως για να παρασταθούν οι τραγωδίες του Σαίξπηρ—και κάθε μεγάλο δραματικό έργο—σύμφωνα με την εσωτερική τους αξία είνε απόλυτως, μα απόλυτως απαραίτητο να συνεργαστούν αρμονικά οι δύο παράγοντες της σκηνής, ο υποκριτικός και ο σκηνοθετικός (που ορίζει και το σκηνογραφικό).

Θά προσπαθήσω να ιστορήσω με κάθε δυνατή συντομία ποιός ο ρόλος του καθενός, κι' έτσι θά βγη μόναχο του το συμπέρασμα, αν πρέπει να καριστίνονται με τις σημερινές θεατρικές συνθήκες οι κολοσσοί που σπάζουν κόκκαλα.

Σχετικά με τον υποκριτικό παράγοντα έχω τη γνώμη πως υπάρχουν στη σκηνή μας μερικά—πολύ όλιγα—στοιχεία, που θά μπορούσαν ν' αντικρίσουν αποτελεσματικά το ανάστημα των σαιξπηριών ρόλων. Άλλ' αυτά τα στοιχεία, εκτός που είνε λίγα, βρίσκονται πάντα μοιρασμένα σε διαφόρους θιάσους για λόγους επιχειρηματικούς, καλλιτεχνικούς—ας πούμε—εγωιστικούς κλπ.

Κ' έτσι άμείως—άμείως μάς λείπει ο ένας στέλος, ο υποκριτικός που χρειάζεται να υπάρ-

ξη σε άρκετην άναλογία, για την τέλεια εμφάνιση ενός μεγάλου δραματικού έργου.

Έπειτα ο σκηνοθέτης θεωρήθηκε, κ' εξακολουθεί να θεωρήται στον τόπο μας, περιττή πολυτέλεια, και γι' αυτό βλέπουμε—δηλ. βλέπουν όσοι έχουν μάτια να το ίδούν—στις παραστάσεις, ακόμη και των μετρίων έργων, να δοριάζη στη σκηνή ή πειό αγάλινωτη άναρχία σ' όλη τη γραμμή, και το έργο να σέρνεται λιποθυμισμένο, ως που να διαφθή με το κλείσιμο της αυλαίας στην τελευταία του πράξη.

Αν οι θιάσοι που είχαν το θάρρος να κατακισαστούν με το Σαίξπηρ, περνούσαν από το κόσκινο του σκηνοθέτη, ή δεν θά παρουσιάζαν καθόλου τις τραγωδίες του, ή θά τις βλέπαμε να προχωρούν χωρίς να κοιτσαίνουν και χωρίς να σέρνονται κατακουρελιασμένες στο ποιητικό τους μεγαλείο.

Μά τι είδους ζοτικό είνε τέλος πάντων αυτός ο σκηνοθέτης που με τόση άδικαιολόγητη έπιμονή τον άγνοούν οι έλληνικοί θιάσοι ενώ οι ξένοι βήμα δεν κάνουν χωρίς την οδηγία του :

Έδώ παρακαλώ να προσέξουν πολύ όσοι αγαπούν κ' ενδιαφέρονται για το θέατρο άμεσα ή έμμεσα, γιατί, ούτε λίγο ούτε πολύ, θά κάνουμε τη διάγνωση και θά βρούμε από τι πάσχη ή σημερινή άρρωστη σκηνή μας.

Ο σκηνοθέτης είνε ο αισθητικός που κατέχει την τέχνη και έπιστήμη να έναρμονίξη το έμφυχο υλικό—τους ήθοποιους—και το άφηχο, δηλ. το σκηνικό διάκοσμο σ' όλες τις σκηνικές και παρασκηνικές λεπτομέρειές του, για να πραγματοποιηθή το συνολικόν αποτέλεσμα δηλ. να έμφυχωθή το δραματικό έργο.

Ο καλός σκηνοθέτης πρέπει να έχη κρίση και καλαισθησιάν άσφαλή, λεπτήν αντίληψη, κριτικήν οξυδέρκεια, παρατηρητικότητα, να είνε άκείνοτη πηγή πολυμέλειας, και έμπειρότατος στο θεατρικόν έπάγγελμα. Άνάγκη να γνωρίζη πως συμπεριφέρεται ο τελευταίος άλήτης και ο μεγαλειότερος άρχοντας, να έχη πάντα πρόχειρη στη μνήμη του λεπτομερώς κάθε σχετική άποψη δραματική ή κομική. Αυτός καθορίζει τη γενική γραμμή και βοη-

θεί τους ήθοποιούς στην αισθητική κατανόηση των ρόλων και στην άκριβή απόδοση.

Η τέχνη του ήθοποιού πρέπει να του είνε γνωστή μέχρι των ελαχίστων λεπτομερειών, να ξέρη καλά τη γλώσσα της καιά βάθος στην τεχνική της άποψη. Ο σκηνοθέτης εκ λέγει τα χρώματα για τι φορέματα των κυριών, που πρέπει να έναρμονίζονται με το σκηνικό διάκοσμο. Αυτός πρέπει να ξέρη να δείχνη τη χάρη και την κομψότητα στις χειρονομίες—πράγμα πολύ σπάνιο στη σκηνή μας όπου χειρονομούν σ' όλους τους ρόλους το ίδιο—στις κινήσεις, στις στάσεις και στην έκφραση της φυσιογνωμίας. Αυτός διδάσκει το πως ή σκηνή πρέπει άδιάκοπα να έχη ζωή, χωρίς να φαίνεται ότι γίνεται τοδτο μ' επιένδευση, αλλά όμαλά, φυσικά, άβίαστα, καθώς και σε ποιό περιβάλλον κινείται το έργο.

Με λίγα λόγια ο σκηνοθέτης είνε ο άόρατος έμφυχωτής του έργου, και όμως έλειψε,

λείπει και δυστυχώς θά εξακολουθή να λείπει από τη σκηνή μας, γιατί οι θεατρικές επιχειρήσεις λειτουργούν χωρίς μέθοδο, χωρίς κατέθυνση, χωρίς αισθητική θεατρική.

Και επειδή ο λόγος περί θεατρικής αισθητικής καιρός είνε να πούμε πως μιά από τις πρώτες—πρώτες άκαιτήσεις της στην εκτέλεση ενός μεγάλου δραματικού έργου είνε να ικανοποιηθούν τέλεια οι δύο καλλιτεχνικές λεγόμενες αισθήσεις δραση και άκοη, με συνολική υπόκριση και σκηνικό διάκοσμο σύμφωνο με την εσωτερική αξία του έργου.

Μ' αυτή την αισθητική εφωδιασμένος ο σκηνοθέτης θάλεγε σ' εκείνους που επιχειρούν να παίξουν Σαίξπηρ :

— «Δέν μπαίνουν στο φουρνό με κερένια μύτη!»